

Directia modernista promovata de E. Lovinescu, ilustrata Intr-un text narativ

Ultima noapte de dragoste, Intaia noapte de razboi (Camil Petrescu)

Epoca interbelica reprezinta o perioada esentiala In dezvoltarea literaturii romane si datorita faptului ca eseistica si critica literara sunt la Inaltimea poeziei si a prozei. Desi In primii ani ai secolului al XX-lea Nicolae Iorga sau Garabet Ibraileanu practica o critica de directie ce promoveaza criterii precum eticul sau etnicul In evaluarea operelor de arta, numele cu cea mai mare rezonanta In critica literara din perioada interbelica ramane Eugen Lovinescu: fiind cel mai important critic de directie de dupa Titu Maiorescu (face parte din a doua generatie maioresciana alaturi de Paul Zarifopol sau D. Caracostea), el a impus modernismul si a contribuit la sincronizarea culturii romane cu formele celei europene, proclamand, pe linia parintelui sau spiritual din epoca marilor clasici, autonomia esteticului.

In evolutia activitatii sale se disting mai multe etape: Pasi pe nisip (1906) si primele volume din Critice (1909-1910) reprezinta faza In care Lovinescu Incearca sa depaseasca activitatea normativa In descendenta maioresciana si sa proclame impresionismul ca metoda critica, prin care Intelege refuzul dogmatismului, Incercarea de a atinge sufletul creatiei, personalitatea scriitorului prin sugestie. Astfel, el combate samantismul si poporanismul, curentele In voga la Inceputul secolului, reactualizand principiul gratuitatii artei si modelul maiorescian Intr-o epoca de confuzii ideologice.

Etapa maturitatii criticului se leaga de activitatea la revista si cenaclul Sburatorul, prin care va castiga autoritatea de care nu se bucurase pana atunci. El devine teoreticianul si promotorul modernismului, un concept suficient de larg astfel Incat sa cuprinda atat realismul obiectiv al lui Rebreanu, cat si ermetismul poeziei lui Ion Barbu.

Dupa 1922 apar lucrarile de sinteza ale autorului: Istoria civilizatiei romane moderne (1924-1925) si Istoria literaturii romane contemporane (1926-1929, reeditata In 1937). Prima dintre cele doua opere citate cuprinde formularea tezelor modernismului lovinescian pornind de la teoria imitatiei preluata de la sociologul francez Gabriel Tarde: pe modelul conceptului saeculum (Tacitus), Lovinescu vorbeste despre un spirit al veacului, care s-ar defini prin totalitatea conditiilor si a valorilor estetice, a formelor sensibilitatii valabile pentru toate popoarele dintr-o epoca. Cum In secolul al XX-lea iau amploare mijloacele de transmitere a informatiilor, se produce o "internationalizare a curentelor", ceea ce duce, In aparenta, la uniformizarea culturilor. Criticul sustine ca In baza acestui proces, culturile mai putin evolute sufera influenta celor avansate, astfel Incat literatura romana va suporta influentele celei occidentale, In doi pasi: imitatie, simularea, respectiv etapa preluarii modelelor considerate de Maiorescu "forme fara fond", vazuta ca o pregatire a aparitiei fondului, apoi stimularea, respectiv asimilarea acelor forme pe fondul individualizaor, unic, al fiecarei culturi. Astfel, Lovinescu nu reneaga traditiile populare, ci le

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

considera realitati care pot legitima cultura romana la nivel european. Teoria sincronismului si cea a diferentierii se opun, asadar, opticii maioresciene, ce combatea formele fara fond, Lovinescu fiind convins ca numai preluarea acestora creeaza premisele aparitiei fondului.

Istoria literaturii romane contemporane prezinta consecintele acestor teorii In literatură si directia promovata de Lovinescu. El pledeaza pentru intelectualizarea poeziei si a prozei, pentru evolutia de la epic la liric si pentru abandonarea tendintei didactice din poezie, iar In proza pentru romanul urban si pentru evolutia de la subiectiv la obiectiv, In sensul delirizării prozei. De aceea, scriitorii care reflecta aceste tendinte si care exemplifica directia modernista sunt Ion Barbu sau Tudor Arghezi In poezie, Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu sau Anton Holban In proza.

In primul rand, Camil Petrescu ilustreaza dezideratul lovinescian al sincronizării cu literatura Occidentului prin romanele *Ultima noapte de dragoste, Intaia noapte de razboi* sau *Patul lui Procust*, dar si prin studiul *Noua structura* si opera lui Marcel Proust, In care stabileste un raport de interdependenta Intre stiintele si artele aceleasi epoci: cum In perioada interbelica iau avant psihologia si psihanaliza si curentele filozofice precum intuitionismul bergsonian sau fenomenologia husserliana, Camil Petrescu sustine ca nu se mai poate scrie decat proza subiectiva, de analiza. Pentru el, arta are functie gnoseologica ("arta Inseamna cunoastere"); sustinator al teoriei autenticitatii, prefera o confesiune neliteraturizata, prin transcrierea nuda, cat mai fidela a starilor interioare ale naratorului: "eu nu pot vorbi onest decat la persoana I".

In al doilea rand, In spiritul sincronismului, Camil Petrescu preia de la scriitorul francez Marcel Proust tehnicile de constructie a romanului *Ultima...*, aparut In 1930, dar a carui geneza a fost complicata de catre autorul *Insusi*, opera stand mult timp sub semnul incertitudinii. Initial, Camil Petrescu si-a anuntat In revistele vremii intentia de a scrie un volum de nuvele despre razboi, ulterior, s-a nascut romanul cu titlul intermediar *Proces-verbal de dragoste si de razboi*. Alte marturii despre geneza romanului pun In lumina tehnicile de redactare inspirate de Marcel Proust: tehnica tricotajului (definitivarea operei pe etape) si tehnica arhitectului (adaugarea masiva de corecturi menite sa adanceasca interpretarea psihologica si sa nunateze sensurile cuvintelor).

Pe de alta parte, temele romanului sunt orientate spre viata interioara a personajului: conditia intelectualului aflat In cautarea absolutului In dragoste. Descrierea, In maniera demitizata, a razboiului prezentat ca o experienta de cunoastere, mostenirea (tema balzaciana) si tangential, imaginea Bucurestiului antebelic (mediul citadin, evolutia de la rural la urban) reprezinta aspecte realiste ale operei.

In plus, din punctul de vedere al structurii, textul este delimitat In doua parti si 13 capitole: romanul erotic si romanul de razboi. Formula este a "romanului in roman" (Manolescu), deoarece romanul erotic este inclus In cel de razboi, prin procedeul analepsei, ceea ce trimite la o tehnica moderna, acronia, prin care autorul se Indeparteaza de modelul prozelor traditionale. Astfel, In text, cronologia lineara este cuprinsa Intre ziua de joi, cand are loc discutia de la popota cu care Incepe

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

romanul, si ziua de duminica, cand se declanseaza razboiul. Urmatoarele capitole prezinta retrospectiv evenimentele casniciei lui Gheorghidiu. Capitolele doi, trei si patru constituie o analepsa pentru ca prezinta, printr-o retrospectiva ordonata, istoria cuplului stefan-Ela. Romanul lui Camil Petrescu este, asadar, romanul unui razboi pe doua fronturi.

El Incepe In ajunul declansarii razboiului, cand stefan Gheorghidiu face eforturi disperate de a obtine o permisie pentru a-si vizita sotia. O discutie de la popota pe tema dragostei si a raspunderilor matrimoniale reciproce ne introduce In atmosfera povestirii propriu-zise, a povestii de dragoste care Incepe chiar din capitolul al doilea. Astfel, Camil Petrescu intercaleaza romanul iubirii lui stef, reconstituindu-l din trecut. "Monografia Indoieiilor", cum a fost numita de Constantin Ciopraga, prima parte a romanului este concentrata In fraza cu care se deschide capitolul "Diagonalele unui testament": "Eram casatorit de doi ani cu o colega de la facultate si banuiam ca ma Inseala".

Afirmatia se reia si se complica prin reflectie, evocand o poveste de iubire ca pretext pentru analiza. Evocarea nu este o Inregistrare propriu-zisa a evenimentelor, ci a interiorului lui Gheorghidiu, a orgoliului, satisfactiilor, Indoieiilor si ipotezelor acestuia. Este o retrospectie care presupune rememorari succesive: o masa In familie, o lectie de filozofie, o excursie la Odobesti, o scena la curse. Acestea sunt doar pretexte care declanseaza revelatii, de aceea romanul este mai greu de povestit. Naratorul adopta metoda aducerii In prim-plan a faptului banal, intentionat folosit In romanul subiectiv pentru rezonanta lui In constiinta. Se evita astfel tirania semnificativului, anticiparea si previzibilitatea caracteristice romanului traditional, obiectiv.

Romanul erotic prezentat In capitolele II-V este introdus prin tehnica memoriei involuntare, procedeul proustian ce consta In rememorarea trecutului In mod neintentionat In urma unui eveniment banal, In cazul de fata discutia de la popota. Astfel, alterneaza doua forme de descriere autobiografica /de document intim: romanul de razboi, care este o confesiune de tip jurnal, si romanul erotic, o confesiune retrospectiva de tip memorii, scrisa Intr-o situatie limita, cu scopul depasirii unei situatii de criza interioara. Finalul este deschis, permitand posibilitatea cititorului de a continua firul epic. Accentul se muta, asadar, de pe relatarea faptelor pe reflexul lor In constiinta personajului.

Un alt argument care justifica modernitatea romanului se observa la nivelul personajelor. Spre deosebire de estetica realista, care prefera personajul tipic In situatii tipice si In stricta dependenta de mediul social, eroii lui Camil Petrescu sunt intelectuali aflatii In cautarea absolutului In dragoste, spirite problematizante preocupate de clarificarea propriilor traiuri. Acest narator personaj aminteste de eul central proustian, de unitatea de perspectiva ce presupune efortul constant al naratorului de a ordona lumea conform legilor propriei subiectivitati.

Absolvent al Facultatii de Filozofie, stefan Gheorghidiu este un o natura reflexiva si un inadaptat social, neacceptand compromisul. El este protagonistul a doua experiente de cunoastere, cea erotica si cea de razboi. In urma discutiei de la popota, personajul Isi expune conceptia despre

dragoste, In fraze ce evidentiaza cautarea absolutului, a unei iubiri definitive, durabile, intelectualaizate ("Cei ce se iubesc au drept de viata si de moarte unul asupra celuilalt"). Relatarea povestii de dragoste reprezinta Insa o infirmare a acestui ideal, astfel Incat stef ajunge pe front macinat de Indoiala adulterului Elei. De aceea, experienta de razboi o dubleaza pe cea a iubirii, iar Gheorghidiu Intelege ca absurditatea mortii aproapelui este mai grava decat posibila tradare In dragoste a unei femei. In realizarea acestui personaj, se folosesc atat modalitati de caracterizare directe (autocaracterizare -"Indarjirea si sarcasmul cu care lmi aparam parerile", "intoleranta mea intelectuala" - sau caracterizarea facuta de alte personaje - doamna cu parul argintiu Il considera "omul cu sensibilitatea nazdravana"), cat si modalitati moderne.

Dintre acestea, introspectia este definitorie ca modalitate de sondare a starilor sufletesti pana la nuante infinitezimale. Naratiunea la persoana I se caracterizeaza prin folosirea monologului interior. Tehnica fluxului constiintei poate fi identificata In a doua parte a romanului, cand naratorul retranscrie Intregul cadru al desfasurarii razboiului. Pe de alta parte, Inlocuirea secventelor conventionale In care este divizat timpul (saptamani, zile, ore, minute) cu notiunea de durata subiectiva, flux continuu, devenire neIntrerupta imposibil de divizat In unitati egale, caci fiecare minut difera de celelalte prin Incarcatura emotionala, reprezinta un procedeu proustian prin excelenta. Daca timpul conventional este identic pentru toata lumea, trairea duratei difera de la o persoana la alta.

Nu In ultimul rand, autenticitatea este o trasatura caracteristica prozei de analiza, care implica refuzul schematismului psihologic si al problematiei exclusiv sociale. Ea presupune sinceritatea absoluta, interesul pentru banalitatea vietii, renuntarea la stilul frumos (anticalofllism) si reprezinta, In conceptia lui Camil Petrescu, conditia esentiala a originalitatii. Pentru a respecta acest principiu, autorul marturiseste ca a "Imprumutat" jurnalul sau de front lui stefan Gheorghidiu. In plus, notele de subsol ale paginilor sunt folosite In spijinul autenticitatii, reusind sa suprapuna personajul narator (Gheorghidiu), autorul abstract si autorul concret (Camil Petrescu).

In concluzie, romanele lui Camil Petrescu sunt cel mai ilustrativ exemplu pentru evidentierea modernismului lovinescian In proza romaneasca interbelica.

Impunand primatul si autonomia esteticului In dauna altor valori ale operelor de arta, Lovinescu devine cel mai important critic de directie din perioada interbelica. Prin Incurajarea poeziei intelectualizate, a prozei urbane de analiza psihologica si a criticii eseistice, Lovinescu a contribuit la modernizarea literaturii romane. Fara a avea gustul monumentalului (precum Calinescu) si preferand critica sincronista, Lovinescu ramane, prin actiunea sa de ecarisaj critic si prin promovarea unor autori precum Rebreanu, Camil Petrescu sau Ion Barbu, un nume de rezonanta al criticii literare romanestii interbelice.